

Bilag 1: City of Educational Change and Learning Design

Om Sønderborg

Sønderborg Kommune har 76.000 indbyggere. Hovedbyen Sønderborg er et knudepunkt for et tæt netværk af mindre byer og landsbyer i én af Danmarks smukkeste egne. Vi har i alt 16 folkeskoler og 1 specialskole. Det samlede elevtal er ca. 7600. Det samlede antal medarbejdere på skolerne er godt 800.

Sønderborg er en *science-kommune*. Vi er optaget af, hvordan teknologi og naturvidenskab kan bruges til at skabe et bedre liv. En stor del af vores virksomheder er i fuld gang med at udvikle ny teknologi til grøn energi. Mange rejser hertil for at se, hvordan vi som borgere, institutioner og virksomheder i fællesskab omstiller os til en bæredygtig, CO2 neutral fremtid koordineret gennem Sønderborgs Project Zero. Et projekt som er på Bill Clintons Climate Positive list.

Det præger kommunens folkeskoler: Eleverne i Sønderborg Kommune får særlige oplevelser indenfor de naturvidenskabelige fag. I Sønderborg er der udviklet en særlig grøn læseplan og i 2009 etableret et **House of Science** for lærere og elever i et samarbejde med 5 ungdomsuddannelsesinstitutioner, lokale virksomheder, Projekt Zero, Sønderborg Forsyning samt Universe, den lokale naturvidenskabelige sciencepark. Universe har udviklet det forskningsbaserede fremtidens undervisningsfacilitet "FUF" og byens forsyningsvirksomhed har inspireret heraf etableret klasselokaler på genbrugspladser og ved spildevandsanlæg. Sønderborg indgår desuden i det regionale samarbejde Science Region.

Allerede fra børnehaven lærer børnene at færdes i en verden med mange sprog og kulturer. Det er nemlig hverdagen på områdets globale virksomheder, og det præger byen, at det lokale universitet er det mest internationale indenfor SDU. Samtidig er Sønderborg et område med en særlig kulturel historie som grænselandsregion. Der er opdyrket en særlig international kompetence og kulturel opmærksomhed. Tysk er et kendt sprog her, men en tur ned af hovedgaden byder også på lyden af kinesisk, spansk, engelsk og fransk. Derfor blev **Global House** dannet i 2013 som et fagligt samlingspunkt for elever og sprog lærere.

Hvor der før var krig og fjendskab har Sønderjylland udviklet sig til en model for fredelig sameksistens, der inspirerer hele verden. Børnene er opdraget i denne tradition. Her ved porten til Europa gør vi alt, hvad vi kan for at styrke børn og unge til at begå sig i den globale verden.

Byen med de 5 videnshuse

I Sønderborg Kommune er det besluttet at bygge på denne stærke tradition for både naturvidenskab samt sprog og kulturelt udsyn. Vi har erfaret, hvordan House of Science og nu også Global House samler alle områdets interessenter fra forskning, virksomheder og uddannelsesinstitutioner og danner faglige fyrtårne som inspirerer både kommunens elever, men bestemt også dens undervisere indenfor henholdsvis naturfag og sprog og kultur. Med den nye folkeskolereform og med arbejdet med denne ansøgning har vi besluttet at bygge langt mere konkret på denne styrkeposition og udbygge den, som den centrale organisering af de store forandringer af kommunens hele skolevæsen, som skal ske de kommende år.

I et samarbejde med UC Syd og en meget lang række lokale aktører har vi besluttet at videreudvikle modellen med videnshuse, som centrum for højspecialiseret viden og didaktisk kunnen til gavn for både lærere og elever. Vi har erfaring for, at et videnshus skaber en konkret og enkel adgang til netværk for vidensudvikling. Vi vurderer derfor at det vil stimulere og fastholde en læringskultur blandt skolens personale, som fortsætter også efter de kommende års intensive opkvalificering og kompetenceudvikling.

Frem mod 2017 ønsker vi dels af forfine de to huse vi har, dels at videreudvikle modellen med yderligere 3 huse. Da vi nu er begyndt med en engelsksproget navngivning, som er begrundet i det brede samarbejde med byens internationale projekter og globale virksomheder, fortsætter vi ad det spor. De kommende huse hedder derfor:

- **House of Art**
- **House of Health**
- **House of Citizenship**

Tilsammen bliver det til en vidensby. Vi har døbt forandringen: City of Educational Change and Learning Design. Se model 1. Den udtrykker visionen om at Sønderborg bruger folkeskolereformen som en anledning

til at forandre hele måden vi forstår læring og undervisning på. Vi vil være en af landets fremmeste byer for læring. Hos os skal eleverne møde den mest engagerende og fagligt velfunderede undervisning. Vi tror på at hvis vi stimulerer den enkelte lærers glæde og engagement i sit fag, så smitter det af på undervisningen og bliver eksemplarisk for den enkelte elevs egen appetit på læring og senere lyst til at specialisere sig.

Model 1 : Byen med videnshusene: City of Educational Change and Learning Design

De 5 videnshuse samler egnens kompetencer og skaber et partnerskab om ambitionen om at udvikle hele Sønderborg til en kommune med det højst mulige faglige og didaktiske niveau blandt undervisere, samt optimale rammer for formelle og uformelle læringsmiljøer for alle børn.

Byens huse opføres ud fra 10 principper:

1. Husene bygger på Sønderborg Kommunes strategi "Det hele menneske", 9 strategier fra 0-25 år, senest revideret i 2013.
2. Husene understøtter Sønderborg Kommunes forarbejde til Folkeskolereformen "Fremtidens skole" med den særlige pointering af kontinuerlig efter-videreuddannelse: Dygtige undervisere er grundlaget for elevernes læring og glæde ved at lære livet igennem.
3. Husene trækker på et fælles didaktisk grundlag.
4. Husene bygger på en struktureret indsats for inklusion og talentudvikling.
5. Hvert hus arbejder inden for rammerne af en læseplan, som udvikles specifikt til vidensklyngen.
6. Husene har som mål at højne faglighed ved at udvide og åbne læringsrum – formelle som uformelle i et samarbejde med erhvervsliv, institutioner, foreninger mv.
7. Hvert hus er centrum for netværksdannelse af vejledere og undervisere inden for husets faglige discipliner og didaktiske specialer.
8. Husene har en kommunal med- eller helfinansiering og er dermed en aktiv politisk prioritet
9. Husene styrker og bygger på en beskrivelse af fødekæden fra folkeskole til ungdomsuddannelse og job.
10. Husene er i kraft af de deltagende virksomheder og organisationer ressourcer i forbindelse med elevernes selvvalgte opgaver, projekter og praktikforløb.

Med de 5 videnshuse kommer Sønderborg til at skabe en organisatorisk ramme om den store udvikling, de 17 skoler skal igennem. Ved at samle skolens faglige discipliner i klynger, bliver det muligt at skabe en

støttestruktur på tværs af de enkelte skoler, for den forandring i læringsformer Sønderborg Kommune stiller krav om. Centralt i denne proces står en opgave med at styrke vejlederfunktionen.

Vejledere som centrale forandringsagenter

Vi kan ikke uddanne alle 800 undervisere på alle 17 skoler intensivt på én gang i overgang fra undervisning til læring, samtidig med at vi opgraderer enkeltlæreres fagfaglige kompetence hen mod målet om fuld kompetencedækning. Men, vi kan arbejde med en model, hvor læring spredes gennem vejledning, sidemandsoplæring, kollegial sparring og refleksion.

Derfor har Sønderborg Kommune og UC Syd valgt at udvikle et forløb, som sætter fuld fokus på at udvikle vejlederkompetencen hos et relativt stort antal undervisere i kommunens skoler. Vi ønsker at udvikle vejledere, som på tværs af skolerne deler fælles teoretisk forståelsesramme af vejlederfunktionen og samtidig i løbet af uddannelsen opnår praktisk handlekompetence i at vejlede kolleger i overgangen fra undervisning til læring, klasseledelse, nye metoder og en struktureret tilgang til inklusion og talentudvikling.

Gennem vejlederne ønsker vi at udrulle en ny læringskultur. Vi har udviklet en model som veksler mellem undervisning på camps og aktionslæring, ud fra en tese om at underviseren derved opnår konkret handlekompetence i sin vejlederfunktion (jf. bilag 6). Samtidig forventer vi at velgennemført undervisning efterfulgt af læring i praksis og fælles refleksion stimulerer glæden og engagementet i eget fag. Endelig er metoden eksemplarisk for de læringsmetoder, skolens elever vil kunne opleve fremover.

Der er tidligere arbejdet med forandring gennem såkaldt kaskademodeller, og vi har undervejs forsøgt at danne os et indtryk af den forskning og erfaringsopsamling der er om de barrierer, der kan opstå (Jf. blandt andet Quest-programmet under Aarhus universitet www.quest.dk). Oftest er det en udfordring at være alene ude i praksis med vejledningsfunktionen, og ledelsens støtte vil have afgørende betydning for effekten.

Det har vi så vidt muligt taget højde for ved

- 1) At skabe en organisatorisk ramme om vejlederne – nemlig de 5 videnshuse og derigennem synliggøre og skabe en struktur som støtter vejlederfunktionen og dannelsen af lærende netværk indenfor de faglige klynger.
- 2) At vælge en uddannelsesmodel hvor hver skole udpeger en vejleder-aspirant pr. videnshus. Det betyder at den enkelte skole vil have 5 undervisere som uddanner sig sammen gennem et særligt vejlederforløb, og som efterfølgende på egen skole på tværs af fagdiscipliner kan støtte hinanden i at udøve kollegial vejledning i praksis.
- 3) At inkludere et fælles grundmodul (pædagogisk diplommodul) i vejledning som ud over videnshusenes vejledere også omfatter de 50 matematiklærere, som Sønderborg Kommune skal uddanne og de 15 læsevejledere, vi endnu mangler at uddanne. På den måde udbreder vi den teoretiske forståelse af vejledning som læringsmetode.
- 4) At uddanne skolernes ledere i at styrke den pædagogiske ledelse og i at være en ressource for den forandringsproces, vejlederen er agent for.

Den samlede kompetenceudviklingsplan fremgår af bilag 9 i oversigt, og er enkeltvis beskrevet i bilag 2-8.

Nedenfor beskrives de enkelte videnshuses faglige ramme og de partnerskaber de bygger på og dermed de samlede ressourcer skolernes undervisere har til rådighed for at nå reformens mål om, at alle børn skal blive så dygtige som de kan.

Vi mener at vi ved at skabe dette fælles grundlag for de 5 huse med uddannelse af vejledere i overgangen fra undervisning til læring, klasseledelse, nye metoder, og en struktureret tilgang til inklusion og talentudvikling faktisk kan skabe City of Educational Change and Learning Design.

House of Science: Da Sønderborg tog sit DNA med ind i skolevæsenet

House of Science er et netværk, hvor naturfagsformidlere på tværs af institutioner efteruddannes, inspireres, lærer af hinanden og udvikler nye undervisningsidéer. Målet er at understøtte unges interesse i naturfag i hele Sønderborg Kommune, lige fra børnehaver over skoler til ungdomsuddannelser og universitet.

Videnshuset blev etableret i 2009 af Sønderborg Kommune, den naturvidenskabelige oplevelsespark

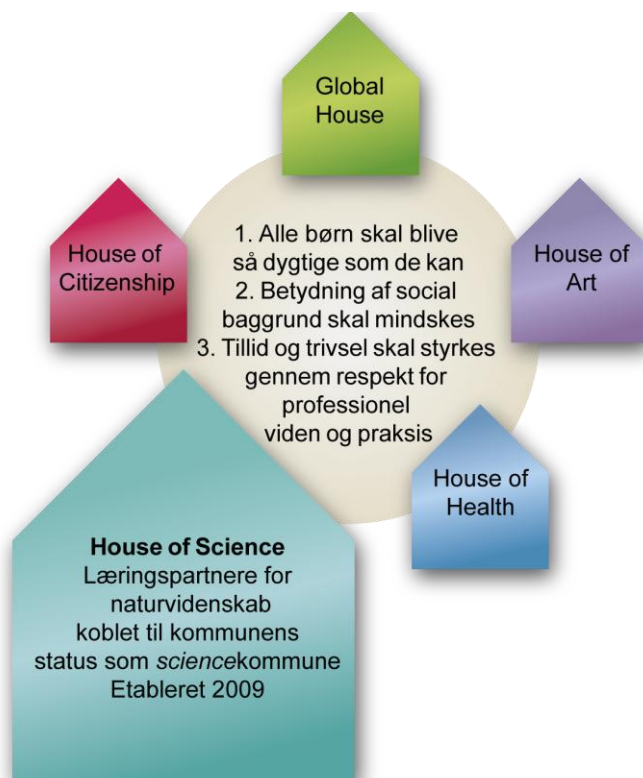
Universe samt det lokale erhvervsinitiativ Project Zero. Aktiviteter sker på den enkelte uddannelsesinstitution, på naturskoler, ude på virksomheder og i det særlige læringsrum som Universe har udviklet: Fremtidens undervisningsfacilitet FUF, som ligger i forlænge af scienceparken. Sønderborg Forsyning har med inspiration fra FUF ligeledes udviklet klasserum til læringsaktiviteter.

I dag rummer projektet ud over de tre oprindelige partnere også: Sønderborg Statsskole, Alssunds Gymnasiet, Business College Syd, EUC Syd, VUC Syd og Sønderborg Forsyning. House of Science har en koordinator, som står for den daglige netværksledelse. Alle kommunens 17 skoler gør brug af House of Science via en House of Science koordinator. Fremover er det målet, at 17 diplomuddannede naturfagsvejledere udgør et særligt ressourcenetværk, som yderligere styrker den didaktiske udvikling blandt kolleger på de lokale skoler.

Partnere i House of Science

Sønderborg Kommune
Project Zero
Universe
Alssund Gymnasiet
Sønderborg Statsskole
Business College Syd
EUC Syd
Sønderborg Forsyning
VUC Syd

Kommende partnere:
UC Syddanmark
A.P. Møller Skolen, Slesvig
Syddansk Universitet prof.
Claus Mikkelsen

En grøn læseplan er grundlag for House of Science

Den grønne læseplan er igangsat med skoleåret 2013/14. Den tager udgangspunkt i fælles mål for folkeskolens naturvidenskabelige fag, og er en yderligere styrkelse af den naturfaglige indsats koordineret af House of Science. Læseplanen gør det obligatorisk at inddrage lokale uformelle læringsarenaer, offentlige og private, der fagligt indholdsmæssigt og tematisk læner sig op ad de samme formål. Den grønne læseplan kvalificerer undervisningen inden for områderne: Klima, innovation og bæredygtighed. I denne kvalificering involveres skolefagene i den naturfaglige fagblok, skolens øvrige fag i tværfaglige samarbejder, lokale aktører som naturskolerne, Project Zero, Sønderborg Forsyning, producenter af grøn teknolog og øvrige lokalt forankrede uformelle læringsarenaer. Aktiviteter og indhold afpasses klassetrinernes fagmål, skolernes egne fokuspunkter og øvrige læringsmiljøer i skolens lokalområde. I læseplanen er tilegnelse af innovative færdigheder indtænkt for at sikre, at de fagfaglige kompetencer købes med evnen til at udvikle og løse problemer. Læseplanen beskriver effektmål, som relaterer sig til fagenes fællesmål og til Sønderborg Kommunes store strategiske satsning som CO2 neutral kommune i 2029.

Global House: Sønderborgs skoler gør grænseregionen til en force

Global House er et netværk, etableret i 2013, hvor lærere og pædagoger har mulighed for at finde inspiration til arbejdet med at udvikle elevernes sproglige færdigheder og interkulturelle kompetencer. Målet er at gøre eleverne i stand til at deltage aktivt i en globaliseret verden. Global House er udviklet efter model fra House of Science og har en koordinator, der står for den daglige netværksledelse.

Blandt aktiviteterne er værkstedsprægede forløb af 2-3 dages varighed omkring forskellige temaer. Global House faciliterer aktiviteter med gæstelærere. Den internationale Skole og Den tyske Skole bruges som læringsrum for alle kommunens skoler, ligesom der er samarbejder med skoler i grænseregionen især i Flensborg og et særligt kommende partnerskab med A. P. Møller Skolen i Slesvig. For de ældste elever vil ungdomsskolen fra 2014 tilbyde talentundervisning som et fritidstilbud for de 14-18 årige. Der arbejdes med at videreudvikle læringsforløb i samarbejde med kommunens egne internationale virksomheder, som eksempelvis Danfoss og Linak.

Global House blev etableret i 2013 i et samarbejde med Den Internationale Skole, Den Tyske Skole samt Ungdomsskolen. I de kommende år udvikles modellen til et forpligtende netværk for vejledere i sprogfag og en ressource for alle sproglærere. Der er initiativer tilrettelagt for kommunens børnehaver og SFO.

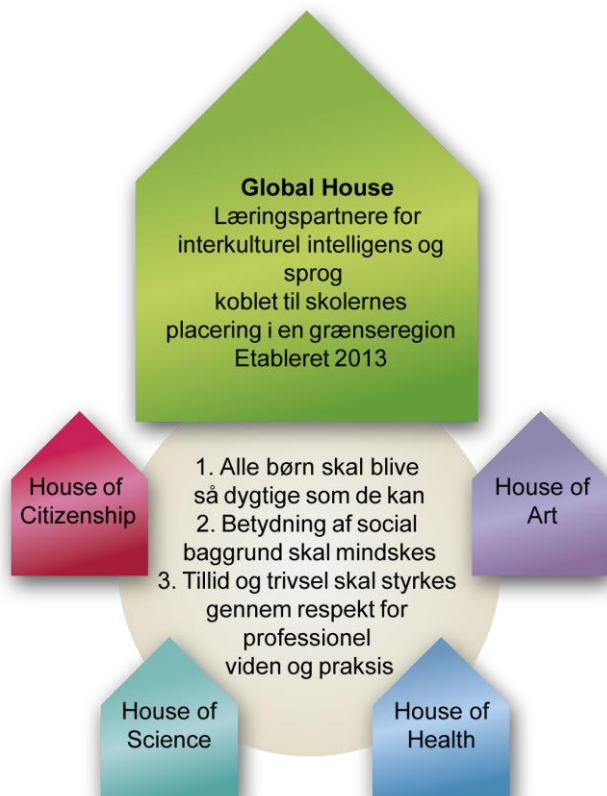
En international læseplan er grundlag for Global House

Den internationale læseplan har været i funktion siden 2010 og der er internationale koordinatører på alle skoler. I forbindelse med etablering af Global House er læseplanen revideret og i den kommende proces med uddannelse af sprogvejledere og med nye fælles mål, vil læseplanen blive videreudviklet. Læseplanen beskriver mål og metoder til at sikre, at alle elever arbejder med internationale emner og projekter i alle fag, således at de udvikler viden, færdigheder og holdninger til andre landes levevilkår og livsbetingelser. Læseplanen sikrer, at alle elever i Sønderborg bruger deres sprogkundskaber i engelsk, tysk og gerne et 3. fremmedsprog til at kommunikere med elever i andre lande. Alle elever i udskolingen skal deltage i internationale samarbejdsprojekter og alle elever opfordres til suppleres med ophold i samarbejdslandet.

Partnere i Global House

Sønderborg Kommune
Den internationale Skole
Den Tyske Skole
Ungdomsskolen
A.P. Møller Skolen, Slesvig

Kommende partner:
UC Syddanmark

House of Art: Visionen om at samle de kunstneriske discipliner og åbne skolen for teater, kunst og design på højt niveau

I arbejdet med denne ansøgning er ideen om at samle de kunstneriske discipliner i et nyt 3. videnshus opstået. Huset skal samle fagene og opnå samme styrke og gennemslagskraft som de øvrige fagdiscipliner i Global House og House of Science oplever.

Målet vil være at skabe et videnshus, som bliver ressourcecenter for de undervisere, der arbejder med musik og billedkunst, men også at involvere de aktører, der uden for skolevæsenet arbejder med teaterproduktion og multimediedesign. Sønderborgs kommende multikulturhus, vil kunne være en naturlig facilitet for videnshuset. Multikulturhuset forventes færdigt i 2017 som del af kommunens udbygning af havnefronten efter Frank Gehry Masterplan.

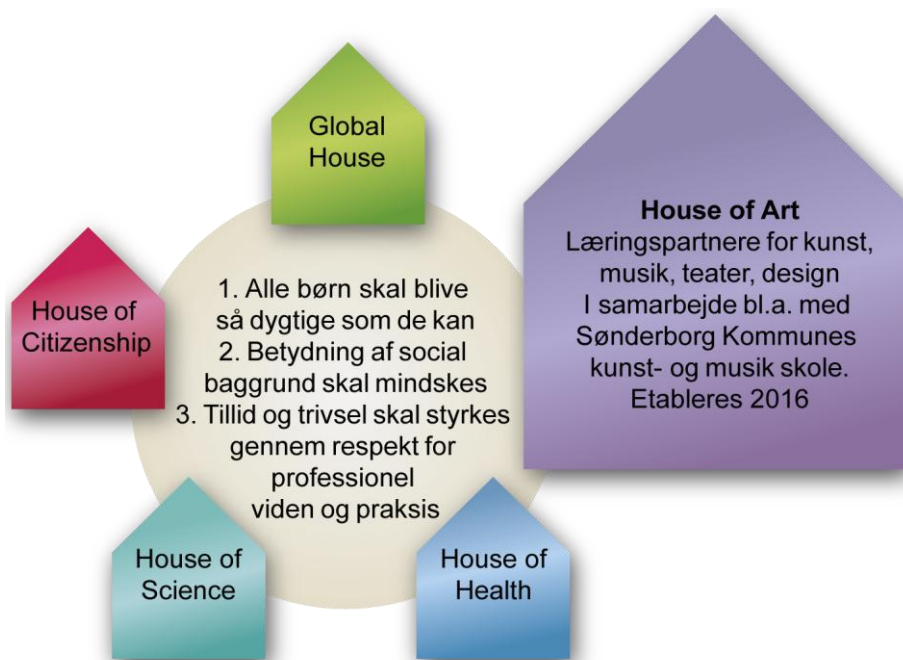
Planen er at der udpeges 17 lærere med særlig kompetence i de kunstneriske discipliner som uddannes til vejledere efter det program som beskrives i nærværende ansøgning, og som led i vejlederuddannelsen får til opgave sammen med House of Arts øvrige samarbejdspartnere at udvikle en læseplan med afsæt i fællesmål for musik, billedkunst og design og for øvrige tværgående samarbejder. Også her vil det være relevant at udpege gæstelærere blandt områdets egne udøvende kunstnere og bruge de kunstneriske arbejdspladser og scener i lokalområdet som uformelle læringsrum.

Foreløbigt er Sønderborg Kommunes Musikskole og Kunstsolen aktive lokale partnere i virkeliggørelsen af House of Art. Derudover vil Sønderjyllands Symfoniorkester (som har base i Sønderborg), Als Performance Academi, Augustiana skulpturpark og kunstcenter, og det lille teater – børneteateret i Gråsten være naturlige samarbejdspartnere.

Mulige partnere i House of Art

Sønderborg Kommune
Musikskolen
Kunstsolen
UC Syddanmark

Derudover:
Multikulturhuset
Sønderjyllands Symfoniorkester
Als Performance Academi
Augustiana
Det lille teater
Statsskolen
Alssunds Gymnasiet
Erhvervsakademiets
designuddannelse

House of Health: Når det lokale spisekammer gøres til et samlingspunkt

Der har i flere år været en stærk relation mellem Sønderborg Idrætshøjskole og de lokale uddannelsesinstitutioner. Flere ungdomsuddannelser har lavet aftaler om talentudviklingsprogrammer for idrætsudøvere, der har brug for at gå i skole med fleksibilitet til også at følge et talentakademi på Idrætshøjskolen. Flere af kommunens folkeskoler har udviklet samarbejder med Idrætshøjskolen både for børnehaveklasser og i særlige udskolingsforløb. En af de store succeser er Idrætshøjskolens teambuilderuddannelse, hvor højskolens studerende over sig på folkeskoleeleverne. Resultatet har været øget selvværd og motivation blandt de deltagende børn.

Med folkeskolereformen bliver bevægelse en vigtig del af skoledagen for alle børn, og det er oplagt at bevægelse bliver en faglighed, der støttes både fagligt og didaktisk i et samarbejde med blandt andet Idrætshøjskolen og de lokale idrætsforeninger. Samtidig har Sønderborg Kommune en sundhedsstrategi, som konfronterer de særlige områder, hvor Sønderborg borgere er sundhedsmæssigt udfordrede. Det har betydet, at Sønderborg Kommunes skoler har arbejdet med en helhedsplan for sundhed og trivsel og der har siden 2009 været et særligt samarbejde med inddragelse af sundhedsfagligt personale i undervisningen, brug af sundhedsambassadører og mentorordninger. Sønderborg Kommune samarbejder ligeledes med KOSMOS, Det nationale videnscenter for kost, motion og sundhed under UC Syddanmark.

Det er oplagt at sammenkæde disse initiativer og behov i et videnshus, som yderligere styrker den faglige og didaktiske praksis og samler ressourcepersoner på tværs.

Det betyder også at vi ønsker at opdyrke fagligheden og didaktikken omkring mad. Mad forstået som læren om bedrift, fødevarer, forædling og fremstilling. Sønderborgområdet er bl.a. kendetegnet af et forholdsvist stort landbrug, lokale stærke mælkeproducenter under Naturmælk, det økologiske Skærtøft Mølle og en lang række lokale producenter, der står for egnens sønderjyske specialiteter med især pølseproduktion. Desuden var Sønderborg by og Gråsten Slot hjemsted for nordens første gartnerier i 1600 tallet og det præger stadig området.

Frem mod 2017 iværksætter vi derfor House of Health som et ressourcecenter, der vokser ud af det uddannelsesprogram, som vi i samarbejde med UC Syd ansøger om her. Således udpeges 17 undervisere med afsæt i hjemkundskab, idræt og bevægelse til at udvikle en fælles læseplan ud fra fælles mål for de respektive fag og tværgående projekter. Det vil være et særligt mål at arbejde med at inspirere flere unge til at søge ind på uddannelserne på Gråsten Landbrugsskole og i det lokale handelsliv. Ligesom netop dette videnshus vil være særlig gearet til at stille nye typer af praktiske og værksstedsorienterede redde aktiviteter til rådighed for elever, der har brug for alternative læringsformer.

Foreløbigt er Idrætshøjskolen og Skærtøft Mølle aktive partnere i virkeliggørelsen af et House of Health.

Mulige partnere i House of Health

Sønderborg Kommune
Skærtoft Mølle
Ildrætskolen Sønderborg
Gråsten Landbrugsskole
UC Syddanmark

Derudover:
Naturmælk – de lokale gårdejere
Lokale DGI forbund
DIF
Sønderborg Produktionshøjskole
EUC Syd
Business College Syd

House of Citizenship: Et videnshus for samfundsengagement, demokrati og aktivt medborgerskab

Sønderborgs foreløbig sidste videnshus bliver House of Citizenship, som samler de undervisere, der arbejder med samfundsfag, historie og religion. Det er samtidig en mulighed for at udbygge netværket med de lokale museer og historiske steder, som afsæt for historieundervisning og samfundsforståelse. Ligesom det er oplagt at det eksisterende samarbejde med de forskellige trossamfund tænkes aktivt og systematisk som læringspartnere for religionsundervisning.

Sønderborg Kommunes byråd er midt i en strategiproces med fokus på at fremme aktivt medborgerskab gennem frivillige foreninger og borgeraktiviteter. I den forbindelse arbejder man med ideer til et civilsamfundscenter eller center for aktivt medborgerskab i dialog med foreningslivet. Det vil være meningsfuldt at indtænke udviklingen af et House of Citizenship i denne konstruktion.

Sønderborg byråd har gennem flere år afsat 1 million kroner til et demokratisk læringsprojekt, hvor de 17 elevråd sammen forhandler sig frem til et budget til gavn for kommunens elever. Denne aktivitet hører naturligt hjemme i et fremtidigt House of Citizenship.

Vi har derfor besluttet, at også for dette område og for de berørte fag udpeges ressourcepersoner, der indgår i denne ansøgnings målgruppe og dermed bliver ansvarlige for at udvikle en fælles læseplan og for udrulning af faglighed og didaktisk nytænkning inden for det fælles faglige område.

Mulige partnere for House of citizenship

Sønderborg Kommune
Sønderborgs ungekoordinatorer
Sønderborg Ungdomsskole
Historiecenter Dybbøl
Cathrines Minde
Dansk Ungdoms Fællesråd
Museum Sønderjylland
Trossamfundene i Sønderborg
UC Syd

Det er målet at de 5 videnshuse er etableret i 2017 med et netværk af hver 17 vejledere og en koordinator, og at husene derfra bliver en ressource for alle undervisere og elever i et samarbejde med de mange partnere og interesser, som er optaget af at Sønderborg er et sted med optimale rammer for læring for alle børn.